

Innlegg MidtSkandia 30 års jubileum fredag 26 oktober 2018 – Mo i Rana

Framtida for grenseregionalt samarbeid

Eirik Fiva, direktør internasjonalt kontor Nordland fylkeskommune

Tusen takk for invitasjonen.

1988. MidtSkandia 30 år! Strålende.

1988. Jeg sluttet i en vernet tilværelse som amanuensis og begynte i Nordkalottrådet. I dag leder jeg internasjonalt kontor i fylkeskommunen og har bl.a. ansvaret for vårt nordiske engasjement og for Interreg. Kollegaen som jobber med Nordkalottrådet hos meg, er forresten født i 1988. Tiden går!

1988: Det første jeg gjorde i var å ta en lang kjøretur, Mo, Umeå, Oulu, Rovaniemi, Luleå Kiruna, Narvik og hjem til Bodø. Fergen Umeå Vasa var fullbooket. Håll-i-gång stemningen taptes seg vel først fra 1999 da taxfree ble borte og passasjertrafikken gikk ned med 93%.

Men nå er det nye muligheter når den nye fergen kommer. MidtSkandia har vært en viktig brikke for, styrke E12 korridoren med tilførselsveier i en TEN-T sammenheng, samt løse logistikkflaskehalsen øst-vest. EGTS-prosjektet eller «Europeisk samling for territorielt samarbeide» er en spennende tanke. Korridoren styrkes mot Europa og stemmen vår i Brussel blir sterkere.

Hva skjer fremover ellers? EU's neste regionalpolitikk periode er 2021-27 er selvfølgelig det store spenningsmomentet.

Kjernen i budsjettforslaget EU kommisjonen la frem for perioden 2021-2027, er at budsjettet til samhørighetspolitikken (Cohesion policy), inkl. budsjettet til Interreg, er noe kuttet, dels på grunn av Brexit og dels på grunn av EU-kommisjonens sterkere prioritering av program som *Erasmus+*, *Horizon*, og *Invest in Europe*.

Samhørighetspolitikken foreslås redusert fra ca. 374 Mrd. EUR for perioden 2014-2020 til ca. 331 Mrd. EUR for perioden 2021-2027. En reduksjon på 43 Mrd. i nominelle Euro.

EU-kommisjonen foreslår fem tematiske mål for samhørighetspolitikken, der mål 1 og 2 prioriteres:

1. **Et smartere Europa** - satsing på innovasjon, digitalisering, omstilling og SMB-støtte
2. **Et grønnere**, karbonfritt Europa
3. **Et bedre forbundet Europa** - satsing på strategisk fysisk (transport, energi) og digital infrastruktur
4. **Et mer sosialt Europa**, som understøtter gode arbeidsvilkår, utdanning, opplæring, sosial inkludering og lik rett til helsetjenester
5. **Et Europa som er nærmere innbyggerne** i form av støtte til lokalt ledede og integrerte utviklingsstrategier og bærekraftig byutvikling

I tillegg foreslås det egne spesifikke mål for Interreg, blant annet å effektivisere den offentlige forvaltningen for å fjerne rettslige og andre hindre i grenseregioner.

Minst 60 % av midlene til Interreg skal konsentreres om 3 av målene over.

Det nye Interreg-budsjettet er foreslått fordelt mellom fem programtyper hvor 3 er viktigst:

1. **Grenseregionalt samarbeid** i områder med landegrenser (som for eksempel mellom Sverige og Norge) – ca. 53 % av budsjettet. Viktig
2. **Transnasjonalt og maritimt samarbeid** for større territorier og maritimt samarbeid omkring sjøbassenger (som for eksempel Nordlig Periferi og Arktis) – ca. 31 % av budsjettet
3. **Instrumenter for kommersialisering av interregionale innovasjonsprosjekter** - som det heter på EU-stammespråk (bl.a. knyttet til smart spesialisering på områder som energi, industriell modernisering og landbruk) - ca. 12 % av budsjettet (Dette er nytt). Interessant!
4. og 5. **Annet** (oversjøisk 3%, samarbeid om samhörighetspolitikken 1%)

Interreg-prosjekter er ikke mål i seg selv – vi må tenke mer strategisk og instrumentelt. Programmenes formål er å utnytte muligheter og redusere problemer, og skape "merverdi.

Ingen i EU stiller spørsmål ved Interreg! Interreg er sett på som et sentralt verktøy for EU. Slik må det også være på norsk side. Norge bevilger mye penger til EØS-midlene, det må de. Men Interreg er frivillig, og det er ikke bestemt om Norge skal delta i Interreg post 2020.

Deltakelsen i perioden 2014-20 evalueres nå og regjeringen tar sikkert stilling til dette høsten 2019. Regjeringen bør se verdien av videre norsk deltakelse og at Interreg bidrar til å implementere strategier som Nordområdestrategien samt regional og lokale utfordringer som grensehindre for befolkningen og næringsliv. Alle fylker eller regioner ser det. Men vi bør alle bli flinkere til å trekke frem gode eksempler på Interreg prosjekter og historier. Som kjent er regjeringsspørsmålet i spill: blir det fortsatt blått eller blir det rødt før jul? Vi får be om at Kristelig folkeparti ordner opp i dette!

Interreg prosjekter kan bygge strategiske nettverk, styrke kompetanse på spesifikke områder, initiere eller skape nye produkter og tjenester, og løse flaskehalser.

Interreg-ordningene nå bli like i neste periode: Samme støttenivå (bare 50% for norske mot 60% eller mer for svensker og andre), norske partnere må kunne være lead partnere (det kan de ikke i alle program nå). Medfinansiering er et stort problem på norsk side, særlig når fylkeskommunens regionale utviklingsmidler er redusert så veldig kraftig.

Tripple helix koblinger er fortsatt interessant, selvsagt. Men bedrifter har ikke tid til å lage søknader i EU-systemet, samt følge opp disse. Det er derfor vesentlig å ha noen som kan håndtere programarbeidet og at involverte bedrifter raskest mulig kan få gjort det de primært

er interessert i. Bedrifter er opptatt av å være i prosjekter som føles konkret nyttige. Bedrifter og FoU kan også være ekspertise eller assosierte partnere. Prosjektdeltakelse kan også være knyttet til klynger av bedrifter.

Grenseregionalt samarbeid hjelper til med å skaffe et regionalt arbeidsmarked og et regionalt kompetansemarked. Kan vi gjøre mer for å forbedre tilretteleggingen for et felles, grenseoverskridende og langsiktig arbeidsmarked og kompetansemarked?

Nordland er avhengig av arbeidsinnvandring, slik er sikkert på svensk side også, kanskje med unntak av vekstområdet Umeå. En utfordring i Nordland er å få tak i flere folk i 25-45 års alder og skaffe flere kompetansearbeidsplasser, at næringslivet blir mer bearbeidende, slik at vi stiger i verdikjeden.

Vi må ha smarte byer og regioner OG levende sentra. Bodø og Nordland ECoC 2024 er i så måte et spennende prosjekt. Om en måneds tid vet man om man går til fase 2, - finalen. Helgeland blir mer involvert i fase 2. Umeå hadde nytte av å være europeisk kulturhovedstad i 2014.

Er det for mange tilfeldige prosjekter og for få strategiske prosjekter i Interreg. Ja, det tror jeg. MidtSkandia har vært med på spennende internasjonale prosjekter på transport og logistikk, men har vi nye strategiske prosjekter i startgropen til 2021 hvor pengestrømmen åpnes for de nye programmene? EGTC – ja, andre prosjekt? Eksempler på prosjekter fins på www.interreg.no.

Å stimulere til internasjonalt kommunalt arbeid er interessant. Regina prosjektet er et slikt eksempel, hvor kommuner og MidtSkandia er involvert. Særlig grensekommunene kan dra nytte av samarbeidet på tvers av grensen. Hvordan utformer vi de internasjonale programmene slik at det offentlige deltar i større grad? .

Det har vakt oppsikt at regjeringen har skjært ned på de norske Interregmidlene underveis i perioden, som har rammet enkelte av Interreg programmene. Det skjer nok ikke i 2019.

I utgangspunktet lå bevilgningene på 1995-nivå i kroneverdi, og er dermed nå bare verdt om lag halvparten. Interreg er frivillig, men EØS midlene må Norge bevilge uansett. De er på 2,8 Mrd. Euro.

Selv om det er svensker her, må jeg få si litt om EØS-midlene som er en alt for lite benyttet ordning også på Helgeland.

EØS-midlene er Norges obligatoriske bidrag til sosial og økonomisk utjevning i 15 mottakerland i Øst-Europa og Sør-Europa. EØS-midlene brukes til å styrke samarbeidet og kontakten mellom Norge og mottakerlandene. Derfor deltar en rekke norske frivillige organisasjoner, bedrifter, forskningsinstitusjoner, offentlige etater og andre i programmer og prosjekter. EØS midlene dekker temaer som grønn innovasjon, kultur, lokal og regionutvikling, miljø, næringslivssamarbeid med mer. Norske aktører har mulighet å utvikle prosjekter sammen med partnere fra mottakerland og på den måten få tilgang til nye markeder, erfaringsutveksling, løsning av ulike problemstillinger og ikke minst styrking av sitt europeiske nettverk. Norske prosjektdeltakere får dekket mellom 50 % og 100 % av sine kostnader og administrativ og rapporteringsansvar ligger hos partner i mottakerlandet. EØS-

midlene er enklere virkemiddel for internasjonalt samarbeid enn Interreg eller Horisont 2020 og egner seg for små bedrifter, kommuner og frivillig sektor.

Det er 1-2 utlysingsrunder igjen i flere av Interreg periode. Den lave økonomiske rammen på norsk side vanskeliggjør at norske prosjektpartnere ikke kan være likeverdige partnerne.

De nye Interregprogrammene skrives sannsynligvis for det meste i 2020. Da må vi på norsk side ta opp utfordringene i Interreg, men først og fremst si at, «ja, selvfølgelig skal Norge være med». Våre norske regler for Interreg bør harmoniseres med EUs.

Vi er flere som ønsker å videreføre B/A programmet i hele MidtSkandia området. Det går neppe. Det vil trolig inngå i et større Interreg Nord program. B-programmene vil trolig fortsette. Store program gjør imidlertid gjerne at prosjektene blir større og vanskeligere å lage og finansiere.

Fylkeskommunene i Nord-Norge har, i samarbeid med de nordlige regionene i Sverige og Finland (NSPA-området), gjennomført en OECD-studie. For de nordnorske fylkene har rapporten særlig vært viktig for å synliggjøre nødvendigheten av regionale støtteordninger som tilrettelegger for næringsutvikling og sikrer landsdelen nødvendig kompetanse og arbeidskraft. RDA er et slikt virkemiddel som absolutt bør videreføres i perioden 2021-27. Et nytt investeringsfond i NSPA området er en ide som søkes utredet nå.

Norge må avklare at de fortsatt vil være med i Interreg. Ellers blir det vanskelig med Interreg A grenseregionale program. Norge-Sverige programmet blir ikke mulig uten Norge, for eksempel.

Vi er i sterkt mindretall vi som ønsker å videreføre Interreg B/A programmet. Det var truet allerede før 2014, og er slutt i 2021, dessverre. Det blir B-program som Nordlig Periferi som jeg selv kjenner godt, og det blir A-program: Nord eller enda større for hele NSPA området.

Vi er ute etter gode prosjekt:

- Hva er gode, relevante, nyskapende prosjekter?
  - o Godt innhold
  - o Godt og balansert partnerskap
  - o God kobling aktivitet og forventet resultat, og kommuniserer resultater
  - o God synergi ute i forhold til det en gjør hjemme
- Hvis stort program – ulike tema deler som både passer større og mindre aktører.
- Hvordan kompensere for forventet bortfall av B/A og vi står igjen med Kola Arctic og Nord/ på norsk side styrt fra Tromsø? Nordlig periferi - NPA fra Bodø fortsatt.
- Vi må bruke nettverk i mobiliseringen – lage koblingsarenaer prosjektverksted. MidtSkandia, RU, fylkeskommunen og andre gode krefter på svensk side.
- For Nordland: mål å bygge sterkere institusjoner for internasjonalt samarbeide.

Ja Midt Skandia – det er viktig rolle for oss også fremover – i samarbeid med våre finske venner i øst.